Infó helyett...

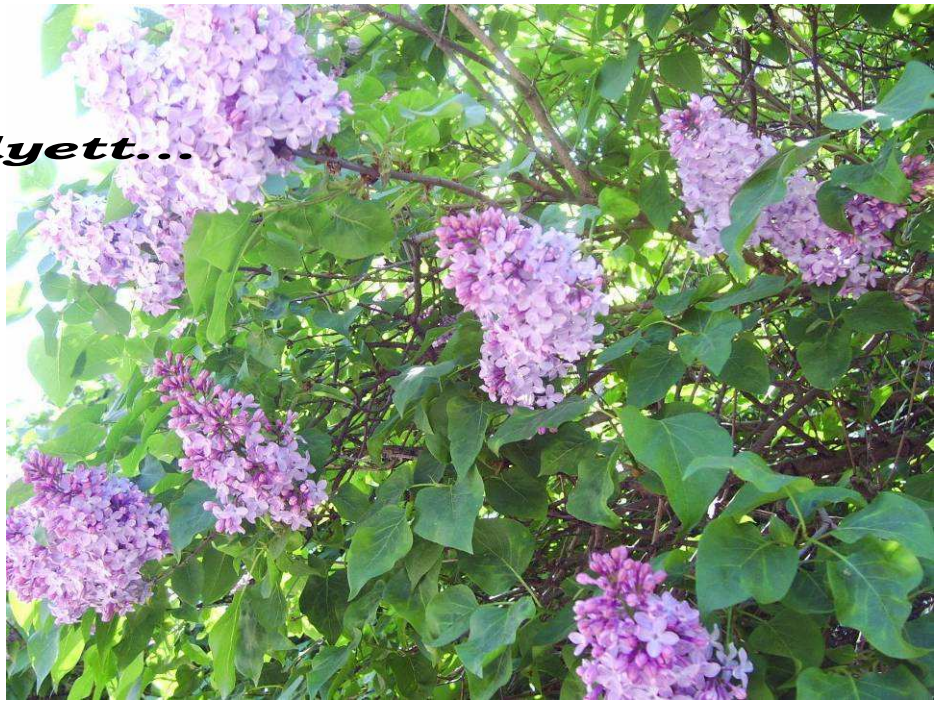

A segítő kapcsolat mint folyamat modelljei

Forrás: http://drlisznyai.hu/publikaciok/inter.htm

A kapcsolat megteremtése – a speciális, védett környezet létrehozása

A segítő kapcsolat első lépése a kapcsolat kiépítése. Ez az első szakasz nem a terápiás szerződés vagy munkaszerződés kialakításának, hanem a személyes, bizalomteli légkör megteremtésének a fázisa. Hívhatnánk ezért akár 0. fázisnak is: mintegy a kapcsolat kereteinek kialakítása előtti szakaszról van szó, amely azonban döntőnek bizonyulhat az egész segítő folyamat kialakulása szempontjából. Ezt a „tevékenységet" – amely nehezen alakítható tudatos stratégiaként és sokkal inkább a segítő intuícióján és jártasságán múlik – nem csupán a kapcsolat kezdeti fázisában kell gyakorolni, de állandó jellemzője kell, hogy legyen a segítő kapcsolatnak.

A segítő kapcsolat kereteinek kialakítása

A szerződés kialakításának és a kapcsolat idői és hivatalos kereteinek kialakítása. Ezt a célt segítik a segítő részéről azok a lehetőségek, amelyek a konzultációs kapcsolat bemutatását szolgálják (pl. szakmai önfeltáró nyilatkozat), illetve a segítő és a kliens közötti kapcsolat speciálisan meghatározott szakasza, az „első interjú". Az első interjú tulajdonképpen annak az elnevezésére szolgál – és nem jelent szükségszerűen csupán egyetlen konzultációs alkalmat -, amelyben a kezdeti, a kapcsolatba belépő fázisban – intake fázis – a kliens és a segítő még rugalmas kapcsolatban vannak egymással: a kliens még válthat segítőt, amennyiben az általa hozott problémák az első interjút végző tanácsadóétól eltérő kompetenciát igényelnek, illetve rugalmasan alakítható még a tanácsadó és a kliens közötti kapcsolat struktúrája és műfaja is.

Problémafeltáró szakasz – exploráció

A segítő kapcsolat, mint folyamat három szakaszának a meghatározása: az adatgyűjtés vagy exploráció, a problémameghatározás, illetve az alternatív megoldások (kreatív) generálása azok az elemek, amelyek megnevezése és konceptuális tartalma leginkább függ az adott segítő kapcsolat műfajától (pszichológiai tanácsadásról, pszichoterápiáról vagy szociális konzultációról stb. van szó).

Problémameghatározás

A probléma-meghatározásnak nem csupán a kliens problémáinak definícióját, hanem az eddig meghatározható megoldásokat is tartalmazniuk kell. Egy fontos jellegzetessége a pszichológiai konzultációnak a probléma-fókusz a pszichoterápia sokkal inkább önismeretre orientált, kevésbé strukturált természetével szemben. A probléma-meghatározás mintegy kezdeti történet, hipotézis játszik szerepet a konzultáció során: a konzultációs kapcsolat sikerének egyik jele, ha ez a kezdeti történet – a kliens leírása problémáiról, perspektíváiról, a rendelkezésre álló alternatívákról – nagyban megváltozik a konzultációs kapcsolat végére: mind a konzultáns, de elsősorban a kliens meglepi majd helyzetének egy gyökeresen új nézőpontja.

Alternatív megoldások generálása

A kreatív, intencionális átdolgozás szakaszban van elrejtve a konzultációs kapcsolat, mint folyamat motorja: ez a tulajdonképpeni „terápiás” szakasz. Miután itt történik a probléma kreatív újrafogalmazása, amely után – ha a folyamat jó úton halad – megváltozik a kliens látásmódja problémáival kapcsolatban, ez a szakasz igényel a konzultánstól is a leginkább kreativitást, eredetiséget, szakmai felkészültséget.

Generalizáció

A generalizáció elsősorban a konzultáció eredményeinek gyakorlati alkalmazásának megszervezésére, biztosítására utal. A konzultáns és a kliens megteremtik annak a biztosítékait, hogy kapcsolatuk eredménye ne álljon meg a kommunikáció szintjén – stratégiákat dolgoznak ki arra nézve, hogyan biztosíthatja a segítségkérő új látásmódjának érvényesítését a való világban.

A személyközpontúság megjelenése a segítő szolgáltatások rendszereiben

Forrás: http://drlisznyai.hu/publikaciok/inter.htm

A személyközpontúság két fontos jelentését kell megkülönböztetnünk a segítő kapcsolatokban; az egyik a szolgáltatás személyre szabottságára utal, a másik viszont magának a segítő kapcsolatnak és terápiás folyamatnak egy különleges dimenziójára, amelyet elsősorban a Carl Rogers által kidolgozott személyiségelmélet és terápiás módszer reprezentál.

A személyközpontúság egy fontos dimenziója a humán segítő szolgáltatások rendszerének: az egymásra épülő segítő rendszerekben fokozatosan érvényesül a személyközpontúság. A kliensek problémáit a rendszerek igyekeznek minél általánosabb szinten megválaszolni, majd

egyre specifikusabb és személyre szabottabb lehetőségeket ajánlanak fel, amennyiben az általános megoldások nem kielégítők.

Wiegersma (1992) a pszichológiai tanácsadás ötszintű modelljében az emberi döntéshelyzetek és az ezt segítő konzultációs formák különböző szintjeit osztályozta azok információigénye és a személyiség adaptív potenciálja szerint. E két szempont aránya változik az első szintű információs tanácsadástól a klinikai körülmények között végzett szupportív pszichoterápiáig. Az első szint jellemzője elsődlegesen az információigény: a döntéshez elsősorban az alternatívák tisztázása szükséges – a második és harmadik szint a jellegzetes pszichológiai tanácsadás szintje, ahol minden döntési alternatíva tartalmaz pozitív és negatív elemeket egyaránt, és komoly belső konfliktust kell megoldania a kliensnek a döntés meghozatalakor, amelyben a segítő ezen alternatívák személyes jelentőségének tisztázásában segít. A negyedik és különösen az ötödik szint Wiegersma szerint elsősorban a személyiségben rejlő problémák szintje, ahol a segítőnek elsősorban, mint terapeutának először képessé kell tennie pácienset a megfelelő döntési helyzetben való részvételre.

Wiegersma modelljében, amelyben a döntési helyzetet, mint az emberi problémák általános modelljét alkalmazta, a két szempont, a kliens képessége problémái konceptualizálására és az információigény többé-kevésbé megadja a személy-központúság változásait is ezen beavatkozások során: az információs tanácsadás olyan eszközökkel valósítható meg, amelyek igyekeznek az adott célcsoportok problémáiban megtalálni az általánosat, és ezen általános problémákra adott válaszokat igyekeznek elérhetővé tenni a tanácskérők számára. Adott esetben preventív jelleggel nem csupán azok számára kell elérhetővé tenni ezen adatokat, akik az adott helyzetben segítségért fordulnak a szolgálatokhoz, de mindenki számára, aki potenciálisan az adott helyzetbe kerülhet.

Miért fontos a személy-központúság fokozatos érvényesítése a tanácsadó rendszerekben? Emellett elsősorban a költséghatékonyság érve szól: az egy-az-egyhez segítségnyújtás jóval idő- és szakemberigényesebb, mint az információkhoz való hozzáférés segítése. Mindazonáltal ez a költséghatékonyságot tartalmazó érvelés nem teljesen egyértelmű: a személyre orientált szolgáltatások ugyanis nem csupán a szolgáltatást igénybe vevők és a segítők közötti rendszerekre hatnak jótékonyan: a tágabb intézményes és társadalmi környezetről nyújtanak fontos információt, visszajelzést, amelyet felhasználva a tanácsadók segíthetnek hatékonyabbá tenni az ezen nagy rendszerek munkáját. A másik érv a személyközpontúság fokozatos érvényesítése mellett az adekvát megközelítés alkalmazása: amennyiben túlzottan pszichológiaiként kezelünk egy problémát, amely tulajdonképpen információk megosztásával is kezelhető lenne, azzal mintegy megteremtjük a probléma neurotizálásának feltételeit. A tanácskérő, amennyiben a személyiségében keresi a probléma megoldását, nagyobb eséllyel találja meg annak neurotikus forrását, és arra szocializálódik, hogy problémahelyzetben lelki segítséget kérjen a problémák racionális megoldása helyett.

A személyközpontúság fokozatos érvényesülése egyébként nem folytatódik a Wiegersma modellje által meghatározott ötödik szintig: ez utóbbin a pszichiátriai, orvosi rendszerek újból nomotetikus megközelítést alkalmaznak, azaz általános megoldásokat keresnek problémák adott típusaira. A személyközpontúság tehát a pszichológiai tanácsadás (counseling) jellemzője elsősorban: amellett, hogy ezt a szerepét mintegy intézményes funkcióinak megfelelően is ellátja, a személyközpontúságot, mint a segítőkapcsolat változást elősegítő legfontosabb elemét is felhasználja.

A személyközpontúság mint a terápiás kommunikáció jellemzője Rogers (1992) munkáin keresztül került be a köztudatba. Valójában Rogers terápiás elképzeléseinek csupán egy

szakaszát illetve aspektusát jelentette a non-direktivitás és a humanisztikus megközelítések mellett (Gladding, 1998).

A személyközpontú megközelítés arra utal, hogy mind a terápiás folyamat irányát, mind annak tematikájának és struktúrájának meghatározását a segítő a kliensre bízza; olyan feltételeket teremt, amelyben a segítségkérő optimálisan meg tudja valósítani önkifejezési törekvéseit. A tanácsadó szerepe ebben a folyamatban a kliens megértése és megértés visszajelzése – ezáltal a kliens jobban összhangba kerül saját magával, saját érzéseivel.

Rogers négy fontos tényezőt emelt ki, amelyek a terápiás környezet – azaz a „facilitáló környezet" megkonstruálását szolgálják: a feltétel nélküli elfogadást, az empátiát, a kongruenciát, illetve a kommunikáció és a terápiás folyamat itt-és-most jellegét.

Sajtómustra

Öngyilkos lett egy 11 éves fiú Nádudvaron

2011.05.04. 13:15 órakor feltéve

Nádudvar - A rendőrség tájékoztatása szerint az eset még szombaton történt egy nádudvari családi ház padlásán, ahol információink szerint önakasztással vetett véget az életének. A kriminálpszichológus szerint sajnos az ebben a korban elkövetett öngyilkosság koránt sem ritka.

A rendőrség is megerősítette az értesülésünket, miszerint Nádudvaron a hétvégén öngyilkosságot követett el egy tizenegy éves gyermek.
- A kisfiú önkezével vetett véget életének. A rendőrség kizárta az idegenkezűséget és közigazgatási eljárásban folytatja a vizsgálatot. Az eddig adatok alapján sem családjában, sem környezetében nem vált ismertté olyan dolog, amely a tettét indokolná – tudtuk meg Vezendi Jánosné rendőrőrnagytól, a Hajdú-Bihar megyei Rendőr-Főkapitányság sajtószóvivőjétől.

Egy 11 éves gyermek is eltöpreng a halálról

Úgy tudjuk az elhunyt gyermek szerény körülmények között élő családból származik, s odahaza több testvére gyászolja.

A megdöbbentő esetről Bilkei Pál kriminálpszichológust kérdeztük, aki elmondta, hogy ha az öngyilkossági rátákat figyeljük, akkor kitűnik, hogy a harmadik negyedik helyen a kamaszkorban elkövetett öngyilkossági kísérletek szerepelnek. - Szándékosan fogalmaztam így, hiszen kamaszkorban az öngyilkossági kísérletek jellemzően „cry for help” azaz figyelemfelhívó jellegűek – mondta el Bilkei Pál.
A kriminálpszichológus emellett hozzátette – A kamaszkori labilis lelki világ, a túlzott végletekben gondolkodás mind elősegítik azt, hogy bizony egy 11 éves gyermek is eltöpreng a halálról. Jellemzően gyógyszert vesznek be ilyenkor, de az önakasztás is előfordul, elég ha csak a temetőben magát felakasztó kislány esetére gondolunk, akit egy pulóver ellopásával vádoltak meg.

A családban vagy az iskolában gyökerezhetnek az okok

A szakemberrel arra is kerestük a választ, hogy vajon mi vezethetett a tragikus tettig. Ezzel kapcsolatban Bilkei Pál elmondta – Általában az okokat kutatva két eshetőség jön számításba, a család és az iskolai kortárscsoport. A család széthullása, gazdasági rendszerként működése mind-mint ahhoz vezet, hogy a gyerek egyfajta nyűg, egy olyan személy a családban, akivel szinte senki nem foglalkozik.

Az iskolai közösségben a kirekesztés, a folyamatos csúfolás, de esetenként egy gyengébb tanulmányi előmenetel is odáig fajulhat, hogy a kamasz nem lát más megoldást, mint az önpusztítást. Esetünkben azonban annyira kevés információval rendelkezünk, hogy mindez csak feltételezés szintjén állja meg a helyét.

Nem gyakori az önakasztás
Bilkei Pál emellett kifejtette, hogy az önakasztás, mint öngyilkossági módszer arra utalhat, hogy a kamasz fiú családjában vagy közvetlen környezetében már volt hasonló módon elkövetett öngyilkosság, amely beszédtéma volt, s ezáltal a döntése meghozatalakor az öngyilkosságot az akasztással állította párhuzamba. A másik forrás pedig, ahonnan a mai fiatalok ötleteket merítenek, az a média.
A legkülönfélébb médiumokban találkozhat ezzel a módszerrel egy kamasz, hiszen sokszor elég, ha megnéz egy filmet, amelyben részletesen magyarázzák el a kivitelezés mikéntjét. A kriminálpszichológus szerint az értesülésünk, miszerint a család szerényebb anyagi körülmények között élt, nem feltétlenül hozható párhuzamba a cselekménnyel.
- Egy gyerek, ha maga körül csak szegénységet lát, akkor azt elfogadja, nem kezd el azon töprengeni, hogy nekem mennyire rossz a sorom. Abban az esetben viszont, ha ezzel szembesítették, esetleg emiatt gúnyolták, kirekesztették, akkor ez már kiválthatott egy olyan lelki állapotot, amelyre nem látott más megoldást, mint az öngyilkosságot.
-M.I.-

Dr. Bilkei Pál: Nem büntetni akarta családját a hajdúsámsoni apa

2011.03.25. 15:20 órakor feltéve

Egyre biztosabb, hogy a hét eleji hajdúsámsoni tűzben, amelyben egy háromtagú család lelte halálát, nem baleset, hanem szándékos gyújtogatás történt. Az eddigi adatok szerint ugyanis a családfő locsolta körbe gyúlékony anyaggal a házat. Az ügyről az ország egyik legelismertebb kriminálpszichológusával, Dr. Bilkei Pállal beszélgettünk.

Haon: Felfogni is nehéz, hogy valóban az apa okozhatta a tüzet, amelyben az egész család életét veszítette. Mégis mi lehet tettére a magyarázat?

Dr. Bilkei Pál: Sajnos azt kell mondanom, hogy az utóbbi időben egyre gyakrabban fordulnak elő a Hajdúsámsonihoz hasonló esetek, hiszen emlékezzünk csak Tényőre, ahol egy férfi brutális kegyetlenséggel végzett gyermekével, feleségével, majd egy láncfűrésszel magával is. Aztán a településtől nem is olyan távol eső Técsőn egy vadász gyilkolta meg a feleségét, majd puskájával saját magát lőtte fejbe. Számomra úgy tűnik, hogy a hajdúsámsoni eset is ebbe a körbe sorolható. Elvégre gondoljunk bele, ez a férfi kirohant az épületből a szomszédok elmondása alapján, de nem menekülni vagy éppen a családját menteni akarta, hanem valószínűleg arról akart megbizonyosodni, hogy a felső szint is biztosan lángra lobbant-e. Nem csak magával akarhatott végezni, hanem az egész családdal is.
Haon: Miről árulkodhat, hogy az apa a tüzet választotta, mint eszközt?
Dr. Bilkei Pál: Azt tudnunk kell, hogy a tűz, mint öngyilkossági forma nagyon ritka, de sajnos ebben is van egyfajta ijesztő és szörnyű logika. A családfőt valószínűleg valamilyen trauma érhette, amely akár lehetett a munkahely elvesztése is, amely a híradásokból kitűnhet, s amelyre nem tudott más megoldást találni, mint az önpusztítást. Pontosabban mindannak elpusztítását, amely körülveszi, minden olyan tárgy vagy személy megsemmisítése, amely számára fontos és amelyet nem szeretne, hogy más birtokába kerüljön.
Haon: Ez esetben egyfajta önzésről beszélhetünk?
Dr. Bilkei Pál: Igen is meg nem is. Azok, akik a családjukkal is végeznek, betegesen kötődnek hozzájuk, így nem a szeretteit akarja büntetni a gyilkossággal, hanem a túlvilágon is magához akarja láncolni őket. Inkább magammal viszem őket a halálba, hogy velem legyenek, meg mindent, amit ebben az életben elértem – így gondolkodnak. A hajdúsámsoni esetnél ez már csak azért is helyes megállapítás lehet, hiszen, ahogy korábban említettem, a tűz pont arra alkalmas, hogy mindent elpusztít. Szörnyű, de abban a pillanatban, amikor az elhatározásra jut az illető, csak az vezérli, hogy a gyerek, a feleség, a konyhai hokedli, minden vele együtt megsemmisüljön.
Haon: Amennyiben elfogadjuk, hogy öngyilkos akart lenni a családfő, meg lehetett volna esetleg előzni a tragédiát?
Dr. Bilkei Pál: Ezt nehéz lenne megmondani, viszont azok, akik öngyilkosságra készülnek mindig adnak vészjelzést. Ezt a szakma „cry for help”-nek nevezi, de rendszerint ezt a környezet vagy nem tudja értelmezni vagy nem is akarja. Érdekes, ha megfigyeljük ezeket az eseteket és a szomszédok elmondását, mindig az kerekedik ki, hogy a család, az elkövető rendes, tisztességes életet élt és soha még egy veszekedés sem hallatszott. Ez azonban nem igaz. A környezet ugyanis egy-egy ilyen szituációban hárít, tagadja még magának is, hogy mutathatott-e bármi jel arra, hogy valami nincs rendben, mert akkor elismerné, hogy nem tett semmit arra vonatkozóan, hogy megakadályozza a tragédiát.
-M.I.

haon

Koncert

Az Universitas hangversenysorozat 2010/2011-es évadán belül a május 10-i koncert rendkívüli élményt ígér a záróestre látogatóknak: egy kortárs darabbal, Górecki III. szimfóniájával ismerkedhetnek meg, amely kortárs műtől szokatlan módon, a slágerlisták élén szerepelt a múlt század 90-es éveiben, és CD felvétele több mint egymillió példányban kelt el. Miként lehetséges ez?

Szerzője, a lengyel Henryk Mikolaj Górecki 1933-ban született és 2010-ben hunyt el. Górecki rövid ideig tanult Párizsban (1961), s szintén rövid ideig – kilenc hónapig - ösztöndíjasként Nyugat-Berlinben is tartózkodott (1973-74), de e két intermezzót leszámítva Katowicében élt haláláig. A katowicei zeneakadémián fejezte be tanulmányait 1960-ban, az intézménynek már 1968-ban tanára lett, sőt 1975 és 1979 között a zeneakadémia rektora is volt (1979-ben politikai okokból távozott állásából).
A katolikus Góreckit, mint ellenzékit, számon tartotta és megfigyelte a kommunista hatalom. II. János Pál pápa első lengyelországi zarándoklatára készült Górecki kórusra, bariton szólóra és zenekarra írt Beatus Vir című megrázó műve, amelyet a pápa jelenlétében maga a szerző dirigált, s az egyházfő harmadik lengyelországi látogatására íródott a Totus Tuus című kórusmű, amely szintén a kortárs egyházi zene egyik legismertebb műve. Érdemes megemlíteni, hogy a Szolidaritás szakszervezet üldözése inspirálta egy másik jelentős mű, a Miserere megírására Góreckit.

Lengyelország egyik legradikálisabb avantgard zeneszerzőjének tartott Henryk Mikolaj Górecki számára – a hazai sikerek után – a világsikert is meghozta, az egy szoprán hangra és egy zenekarra komponált III. szimfóniája. Ekkoriban szemmel láthatóan visszafordult az úton, melyen eddig járt. Zenéjéből eltűnik a disszonancia és az eredetiségre törekvő hangszerelési megoldások. Sőt időnként magára ölt egyfajta dallamos, romantikus, néhol egyenesen érzelmes köpönyeget, mely korábban elképzelhetetlen lett volna.
A III. szimfóniát az 1977-es franciaországi bemutatón kifejezetten hűvösen fogadta a Royan Fesztivál kortárszene-rajongó közönsége. Azonban 1991-ben David Zinman a London Sinfonietta élén lemezre vette a művet, a szopránszólót Dawn Upshaw énekelte, s a felvétel a komolyzenei toplisták élére került, több mint egymillió példányt adtak el belőle. Ennek köszönhetően a 3. szimfónia talán a legismertebb kortárs zenemű. A brit popzenei (!) listákon pedig, megelőzve Madonna és Michael Jackson lemezeit, néhány hét alatt a hatodik helyig jutott.
A szimfónia alcíme: Szomorú dalok szimfóniája, mivel a szimfónia első tételének alapmotívuma egy XV. századi lengyel Mária-siralom feldolgozása, a második tétel dalszövegét egy 18 éves lengyel lány által a zakopanei Gestapo-cella falára írt sorok képezik, melyben édesanyját vigasztalja, miközben Szűz Máriához fohászkodik.
A harmadik tétel főmotívuma egy lengyel népdal, a sziléziai felkelésben elesett fiát kereső anya éneke. Szomorúság, bánat, ünnepélyes emelkedettség jellemzi, különlegessége az éterikus lamentáció, a magasba kérdésként ívelő női hang.

Mivel hazánkban nem igazán ismert kortárs műről van szó, ezért különösen érdemes meghallgatni a teljes művet a koncert előtt, minden esetleges kortárszenére irányuló előítélet leküzdése végett: az alábbi linkre kattintva közvetlenül is meghallgatható a darab kétfajta, kitűnő interpretációban és le is tölthető MP 3 formátumban:
http://theblues-thatjazz.com/box/4650-henryk-gorecki--symphony-of-sorrowfull-songs.html?lang=pl

Az évad hivatalos záróestjét is jelentő hangverseny 2010. május 10-én este 7 órakor lesz a Debreceni Egyetem központi épületének aulájában.
A művet a Debreceni Filharmonikus Zenekar mutatja be, a művet ismerteti az est házigazdája, Duffek Mihály, a DE Zeneművészeti kar dékánja, vezényel Kocsár Balázs.
Szólista: Justyna Reczeniedi - szoprán (Varsói Kamaraopera, Lengyel Nemzeti Opera - Varsó)

Górecki életéről bővebben olvashatnak az alábbi linkre kattintva:
http://www.momus.hu/article.php?artid=5827
A kiváló lengyel énekesnő (aki nem mellesleg hegedűművész is) saját honlapja:
http://www.sopran.boo.pl/Dok1.htm

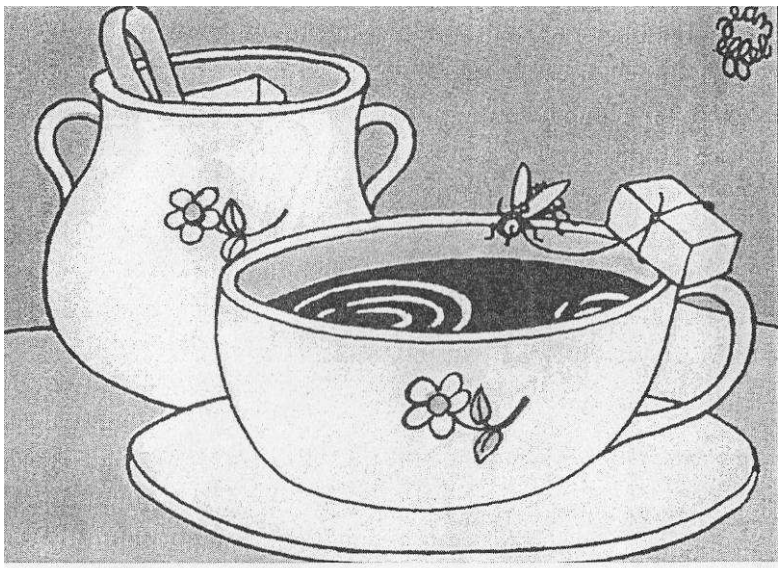

Az életunt

Könyvespolcra

Boreczky Ágnes: A szimbolikus család

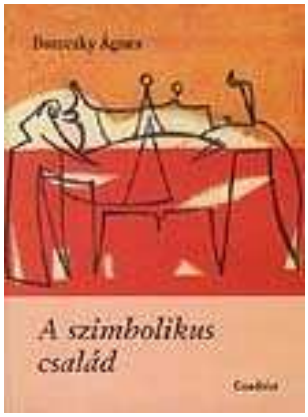

Gondolat Kiadó

Ez a tanulmánykötet a szimbolikus családról szól. Arról, amelynek tagjai - legyenek távoli vagy közeli rokonok, élők vagy holtak - emlékezetünket és képzeletünket népesítik be. "Végtelen családtörténeteken nőttem fel... a történeteken keresztül... hihetetlenül közel érzem magam olyan emberekhez is, akikkel sosem találkoztam, vagy mert már meghaltak, vagy csupán mert nagyon messze lakunk egymástól..." - írja a kötet tanulmányainak egyik szereplője. A szimbolikus család azonban nem korlátozódik a fantázia, az emlékezet vagy az érzelmek területére. Olyasvalami, amely identitásunk alakulásában fontos szerepet játszik, mely a minták sokaságával lehetőséget teremt arra, hogy a tényleges döntés kockázata nélkül megéljünk akár tucatnyi életet, bejárjuk rég eltűnt korok helyszíneit és intézményeit, mely ekképpen kiterjeszti szűkösre szabott földrajzi, fizikai létünket, miközben orientál, és irányt szab cselekedeteinknek, választásainknak.

A nyelvben élő kapcsolat

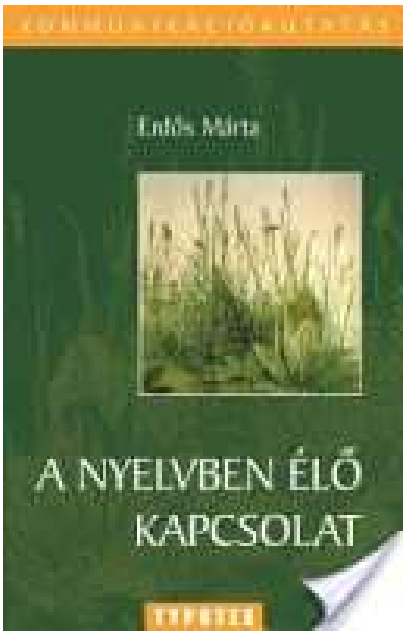

B. Erdős Márta

Typotex Kft, 2006 - 317 oldal

A könyv a válságos élethelyzetekben zajló kommunikáció természetétével foglalkozik. Egy öngyilkosság-megelőző sürgősségi telefonszolgálat beszélgetéseit vizsgálja.
Mik ennek a különleges kontextusnak a legfontosabb sajátosságai, és hogyan illeszkedik más társadalmi intézmények működéséhez? Miképpen formálja át az öngyilkosságról való társadalmi diskurzust? Mit tekinthetünk a krízisben zajló konstruktív változás, a pszichoszociális fejlődés lényegének? Hogyan alakulnak át a beszélgetők által együttesen megteremtett nyelvi univerzumban azok a jelentésszerveződések, amelyek az emberi létezés alapvető problémáival kapcsolatosak, s amelyek a mindennapokban rejtettebben, ám a lélektani krízis időszakában markánsan előtérbe kerülve irányítják az életet? Hogyan zajlik ebben a különleges térben a találkozás, milyen feltételek segíthetik a dialógus létrejöttét?
B. Erdős Márta a Pécsi Tudományegyetem Kommunikációs Doktori Programjában szerzett Ph. D. fokozatot.

L. Ritók Nóra A nyomor széle c. blogjának bejegyzéseiből

183. Melegétel 2011-04-17 10:32:36

Úgy november óta sikerült vinni meleg ebédet. 85 gyereknek, a kis faluba. Szombaton és vasárnap is. Most van az utolsó.

Egy alapítvány segített hozzá bennünket egy cég által támogatott programhoz. Kicsit nehezen indult, mert mást is akartak, komplexebb szolgáltatást, érettségizett helybeli cigány kellett volna, akire hallgatnak, és aki délutánonként a házi feladat elkészítésében is segített volna. De a faluban nem volt ilyen személy.

Aztán magára a szolgáltatásra is nehezen találtunk vállalkozót. Eredetileg helyben akarták, az óvoda konyhájában megfőzni, de ahhoz bővíteni kellett volna, és erre az önkormányzatnak nem volt forrása. Nem volt miből, még ha munkahelyet is teremtett volna a bővített konyha. A közeli településen túl sokért vállalták. Azt mondták, nem éri meg nekik a keretösszegért. Nem is értettem….errefelé ritkák az ekkora megrendelések. Végül 25 km-re akadt vállalkozó, akinek megérte. Még a szállítással is.

Utána vitáztunk a kiosztáson. Ők ételhordót akartak, a környezetkímélés jegyében, mi, ismerve a higiéniai szokások különbözőségét, egyszer használatos műanyagtartókat. Végül nagy nehezen elfogadták ez utóbbit.

És nem akarta a melegétel-osztást velük foglalkozó intézményrendszer sem. Úgy vélték, ha még az ételt is mi biztosítjuk, még ennyire sem gondoskodnak a szülők a gyermekikről. És saját tapasztalataikra építve óvtak: majd turkálják az ételt, nem fog megfelelni nekik, csak a bajom lesz több a nagyfene segíteni akarásommal.

De én a saját tapasztalataimból tudtam, hogy fontos. Mert ismertem a hétvégéket. Az étkezést délután firtató kérdésemre adott nemleges válaszokat. A kihűlt kályhákat, amin nem főtt étel. A „vasárnapi” ebédeket. A főtt krumplit, minden nélkül. A „csak egy kis lé” nevezetű leveseket. A vízbe áztatott háztartási kekszet, amit én vittem előtte. Az alig várt hétfőt, az iskolai tízórai és a menzai ebéd miatt. Az ingerültséget, feszültséget, majd agressziót azoknál, akik éhesek voltak.

Végül minden sikerült. A vállalkozó hónapokon átvitte az ételt, egy rátermett, az egyszerű adminisztrációt is vinni képes cigányasszony vállalta a kiosztást, az ételeket mi ajánlottuk, olyanokat, amiről tudtuk, mind szereti majd. Meg kellett szokniuk, hogy adott időre ott kell lenniük. Pár család kivételével ez nem volt gond. Akiknek igazán kellett, azok ott voltak. Már jól előre.

Sokan hazafele, már útközben megették. Mire hazaértek, kiürült a műanyag tartó. Mások hazavitték, és tudom, együtt ették meg, bár nekem mindig bizonygatták, hogy tudják, az csak a gyerekeké. És, hogy még így is főznek, mert a gyerekek többet kérnek, akarnak még. Más szülő panaszkodott, hogy a krumplis tészta nem kell a kicsiknek, olyat kérnek, amit a kocsi hoz.

A létszám kötött volt. A szerződésben. De tudjuk, az efféle falvakban nagy a mozgás. Költözés el, majd vissza, gyerekestül. Ám a szerződést nem lehetett módosítani. Többen kimaradtak volna. Akik nem értik, miért jár minden gyereknek, csak nekik nem. Szerencsére egy másik alapítvány segített, átvállalva a visszaköltözők ebédjeinek költségét.

Ez a tél, minden nehézség ellenére könnyebben telt el, mint a tavalyi. Kevesebb konfliktussal, kórházi kezeléssel, nyugodtabb gyerekekkel. Tudom, ez is hozzájárult, a szombaton és vasárnap délben megkapott melegétel. Ami egy nagy cégnek talán nem volt megterhelő. De a rászoruló gyerekeknek óriási segítség volt, ami jobbá tette az életüket, és őket magukat is.

Nem tudom, a jövő tél milyen lesz. Elnézve a kormány szociál- és oktatáspolitikáját talán joggal aggódom ezekért a gyerekekért. Még jó, hogy a civil szféra és a magánszemélyek, cégek társadalmi szerepvállalása létezik. Csak nem tudom, meddig lesznek képesek foltozgatni azokat a lyukakat, amiket az államnak kellene megszüntetni.

184. Beíratás 2011-04-20 21:36:22

Amikor bejelentették, hogy az egyházba íratják a kislányt, titkon reméltem, hátha változik a helyzet, és felvesznek oda is halmozottan hátrányos helyzetű cigányt.

Nem tették. Pedig most bizonyíthatták volna a nagyfene elfogadást. Azt, hogy nem igaz a szegregáció vádja: ők épp olyan boldogan fogadják őket, mint a település másik, önkormányzati fenntartású iskolája.

Pár éve indult a településen az egyházi fenntartású iskola. Azzal a hivatalosan ki nem mondott, ám burkolt céllal, hogy itt nem lesz cigány. Megnyerték a szülők egy részét. Nem volt nehéz. Az igény ma mindenütt megvan rá, kevés a távlatokban gondolkodó, mindenkit a pillanatnyi előny érdekel, a mában gondolkodás, az előre nem nézés, ugyanúgy, mint azokat, akiket ugyanezért mélységesen megvetnek.

Emlékszem a felháborodottan visszautasított vádakra: náluk is huszonvalahány százalék a hátrányos helyzetű… és cigány is van. Igen. A hátrányos helyzetű. Amiről tudjuk, nem ugyanaz, mint a halmozottan hátrányos helyzetű. Mert ma hátrányos helyzetű sok gyerek, még a vállalkozóé is, aki minimálbéren jelenti be magát, és természetesen élvezi az ezzel járó előnyöket, miközben telik sok mindenre, amire a bejelentett jövedelme alapján nem telne. És persze cigány, és cigány közt is nagy a különbség.

Örültem hát, mikor a cigánysorról, abból a faluból, ahol a környéken a legproblémásabbak élnek, egy szülő elhatározta: ő az egyházba íratja. Gondoltam, most megmutathatják. Nem tették.

Persze az indok most is megvan, csak szépen el kell magyarázni, hogy a szülő felfogja: az egyházi iskola előtt nem áll meg az iskolabusz. Csak úgy vállalják a kicsit, ha reggel behozzák, és a tanítás végén érte mennek a szülők. Az meg nehéz. A falu, ahol laknak, öt kilométerre van, menetrend szerinti busz kevés jár, és nem is akkor, a családnak meg biciklije sincs, nemhogy kocsija. És van még gyerek a családban, több is. Pénz meg alig. Megértették: nem megy, nem mehet. Nekik nem.

Persze lehetett volna. Talán az önkormányzat boldogan belement volna, hogy arra menjen a busz. Nem lett volna többletköltség, de a tehermegosztás mindenképpen egyenletes lehetett volna a két iskola között. Mindenkinek könnyebb lett volna, mert tudjuk, az arány egy osztályon belül meghatározó. De ez, mint megoldás, nem merült fel.

Mint a másiknál sem. Aki szintén ebből a társadalmi csoportból akart odamenni. De ott él, tehát az busz itt nem jöhetett indokként számításba. Náluk a rutinkérdések: meg van e keresztelve, befizették e az egyházadót, visszamenőleg, több évre, hamar elhessentették az iskola iránti vágyakat. Mert nincs megkeresztelve. Arra meg esélye sincs a családnak, hogy az egyházadót befizesse. Ugyan, miből? Ma, ezekben a családokban két hét megélhetést tesz lehetővé a jövedelem. A másik két hét a kétségbeesésé. A kamatos pénzé, a további eladósodásé.

Úgyhogy a mélyszegénységből érkező, cigány elsősök tanulási lehetőséget a másik iskolában kapnak. Emitt meg lesznek azok, akikkel nincs baj. A jobban szocializáltak, ha tetszik, a helyi elit. És persze ott van, hogy ők helyt adtak volna, de hát... erről már igazán nem tehetnek.

Megy ez, lehet még növelni a szakadékot iskola és iskola között. Még egy darabig. De nem tudom, meddig.

185. Civil kontroll 2011-04-22 10:29:48

Megint egy konfliktus. Az intézményrendszerrel. Mert ők tökéletesen működnek. Én meg nem mondok igazat.

Nem ez az első. És nem is az utolsó. Messze vagyunk még attól, hogy elfogadják: létezik egy civil kontroll, amivel jó lenne együttműködni. Működik az Unióban. Nálunk még nem. Ez sem.

Addig kedves patronáló, támogató vagyok, amíg nem jelzem, hogy valami szerintem nem jól működik. Addig sincs baj, amíg ezt magunk között jelzem, bár általában ilyenkor nem történik semmi. Akkor lesz mindig baj, ha ezt többek előtt mondom. Akkor pillanatok alatt ellenség leszek, akivel meg kell küzdeni. Pedig nem velem kellene.

A lány egy lakásotthonban él, állami gondozásban. Zűrös családi viszonyok, zűrös ő maga is. Nyilván ezért nem a családban nevelkedik. Ha hazaengedték, mindig baj volt. Vagy otthon cirkuszoltak, vagy nem volt pénze visszajönni, mert elköltötte, többször szökött is, néha napokig bujkálva. Ha bajban van, mindig engem hív. Nyilván, mert az én telefonszámom tudja fejből. És mert csak nálam működik a visszahívós sms. És talán, mert csak hozzám fordulhat.

Most a szünetre bezárt az otthon. Mindenki hazamehetett. A lány, birtokában az utazási kedvezményre jogosító papírral úgy döntött, nem haza megy. Hanem egy másik faluba, a rokonokhoz. A papíron átjavította a település nevét, amit persze nem fogadtak el a buszon. Akkor megint az alapítványunkhoz jött be. Hogy most mi legyen?

Nekem órám volt, máshol. A kollégáim telefonáltak. Mondtam, hívják az otthont. Nem sikerült. Hívtam a gyámja irodáját. A kolléganője tájékoztatott, hogy táppénzen van. Kértem segítsenek, állítsanak ki új papírt a lánynak, hogy hazamehessen. Kollégáim kivitték oda, de sajnos 4 óra után érkezve pár perccel, már csak a zárt ajtót találták. Újabb telefon. Fogadja be az ottani lakásotthon. Hosszas telefonálgatás után ott maradhatott.

A fórumon ott ültek mindannyian, akik dolgoznak vele. Elmondtam az esetet. Tudtam, előre tudtam a reakciót: némi magyarázat, hogy ők telefonon egyeztettek a gyerekkel, hogy haza akar e menni, és az anyával is beszélt a családgondozó, és azt mondták mindketten, hogy igen.

Tudom, így van előírva. De ha ismernék őket, tudnák, mennyire kiszámíthatatlanul labilisak. Hogy az anya egyik pillanatban öngyilkossággal fenyegetőzik, ha kiemelik a gyerekeit a családból, másik pillanatban ő maga viteti el őket. Aztán visszakönyörgi. És kezdődik minden elölről. Persze, ehhez ismerni kellene őket. Hogy nem úgy működnek, mint ahogy azt elvárható.

Aztán jön a támadás. Persze felém. Hogy minek szólok bele. Ők sem szólnak bele az iskolám munkájába. Tudom, ez ismerős: rajzolgassak csak velük, azt a hülye is tud, meg értelme se sok van, és ne törjek olyan magasságokba, amihez nem érthetek. Amihez csak ők értenek. És nyilván nem ismerem a gyermekvédelmi törvényt, (gúnyolódva mondja, sugallva, hogy az talán nekem nem is menne), mert ha ismerném, tudnám, hogy amit a Gyámügy kiad, hogy hazamehet, azt nekik be kell tartani.

Hallgatom, ahogy egyre magabiztosabban aláz, a főnöke buzgó bólogatása közepette. Hogy az, amit elmondtam, nem igaz. Mert a gyerek jól beilleszkedett. És jól érzi magát ott. És a pár szökés, az semmi. Az nem is lényeges, ezektől megszokott.

Szívesen szólnék persze, hogy nem így van. És, hogy pontosan ismerem a gyermekvédelmi törvényt, amiben benne van a jelzőrendszer fogalma. És az, amikor én telefonáltam nekik, kérve, ne engedjék el a gyereket, az ez. Nem pedig ostoba beleszólás a munkájukba. És nekik kötelességük lett volna jelezni a Gyámügy felé, hogy gond van. Egy telefon után is.

Mégsem szólok. Így is félelmetes: nem is gondoltam, hogy ennyire gyűlöl. Eddig mindig kellemesen beszélgettünk. Nem tüzelem tovább a helyzetet. Így is tudom, tapasztalatból a következő lépéseket: a gyereken megtorolni, nem engedni, közölve vele, hogy „köszönd Nórika néninek”. Hátha sikerül ellenem fordítani. Aztán a tiltás szakasza: „ne merj neki mondani semmit, szólj csak nekünk, ha bármi van, érted?! Csak nekünk!” Mert így azt hiszik, nem derülhet ki semmi.

Csak remélni tudom, hogy a folytatás a többi intézményi konfliktusomhoz hasonló lesz, és lassan belátják, a civil szféra nem ellenség, hanem segítség. Hogy egy demokratikus országban része a rendszernek.

Mert nem igaz, hogy minden rendben van. Akkor nem itt tartana az ország. A hibákat beismerni persze nehéz. Jobb támadni. Persze ez a minta nagyban is. Akkor miért lenne más kicsiben? És persze az is megszokott, hogy akik végighallgatták ezt az egészet, és pontosan tudják, hogy igazam van, hallgatnak. Ám utána, vállveregetve mind elmondja, hogy igazam volt, és jó, hogy elmondtam.

Egyedül maradtam megint. Egyedül, ezzel a hibátlanul és felelősségteljesen működő hivatali rendszerrel szemben.

186. Ki jogosult támogatásra? 2011-04-26 21:02:43

Az egyik településsel különösen nehezen boldogulunk. Csak jönnek a telefonhívások, megkeresések, olyanoktól is, akik szerintünk nem rászorulók.

Persze minden relatív. Már abban a tekintetben, hogy ki a rászoruló. Összehasonlítani a nyomorúság szintjét, nos, az elég nehéz. Főleg, ha belevonjuk azt is, hogy ki, mit tesz érte, vagy ellenére. De általában megértik az érveinket. Itt azonban nem.

A település határszéli, közel a román határhoz. Ennek a térségnek a jövedelemszerzését évekig meghatározta a benzin- cigaretta és italcsempészet. Sokan éltek belőle jól, kialakult rendszere volt, mindenkinek jól ment az üzlet, aki beleszállt. Bukni csak kevesen buktak, és sosem a nagy halak. Mindig volt, aki bevállalta helyettük. Az egész üzlethez nem kellett nagy beruházás, csak egy öreg autó, jó nagy tankkal, és persze összeköttetések.

Néha én is hitetlenkedve néztem a nagyban dolgozókat, akik a határsávban, sokszor a határőrök szeme előtt lecsavarozott ajtókarosszériába rejtették a csempészárut, vagy a boltban a bő szoknya alá felfűzött cigis dobozait azoknak, akik kicsiben csinálták… Volt, aki naponta négyszer-ötször is fordult. Egy-egy jól sikerült gépkocsis fuvaron negyvenezer Ft haszon is volt.

Ment az üzlet, lehetett házat építeni, szépen bebútorozni, öltözködni. Akkoriban messziről látszott, ki él ebből. Ha más nem, az arany ékszerek bőséges viselete mutatta.

Aztán a lehetőség egyik napról a másikra megszűnt. A családok, akik évekig erre a jövedelemszerzésre rendezkedtek be, pénz nélkül maradtak. Képesítésük nem volt, maximum jogosítványuk, napszámba meg, ugye, egy ilyen életforma után nehéz elmenni… háromezerért dolgozni egész nap…mikor előtte harminc is megvolt egy óra alatt….

Az asszony is efféle. Sokadszor jön, telefonál: ő is kér élelmiszersegélyt. És ruhát is. Mindent. Mert szerinte neki is jár, neki sincs több, mint a családi pótlék, és a 28 500 Ft. - Mire elég az? Két hétre- mondja. Már a bútorait adogatja el. És tartozik a villannyal, vízzel. Neki miért nem adunk?

Sokadszor ismételjük el neki is nyugodtan: azért megyünk ki a családokhoz, mert szeretnénk személyesen is meggyőződni a körülményeikről. Nekünk nem elég az igazolás a hátrányos helyzetről. Vagy a kesergő beszámoló, hogy kevés a jövedelem.

Nem érti. - Vagy én nem értem - mondja hangosabban - hogy neki sincs elég?! Próbálom máshonnan megközelíteni. Kérdezem, bár már láttuk, milyen a házuk.

- Milyen… hát, mint egy átlagos lakás. Három szoba, fürdőszoba, konyha. – hangzik a válasz.

- Na, látja - mondom. Mi elsősorban azokat támogatjuk, akiknek csak egy szobájuk van, és nincs fürdőszobájuk sem. Akiknél nincs villany, víz.

- Aha, értem. Szóval, én azért nem kapok, mert nem mocsokban élünk. Mert én adok arra, hogy tisztaság legyen.

- Nem. Bár csakugyan tűnhet úgy, hogy akik kevésbé tudnak gondoskodni a gyerekeikről, és nincs megfelelő ruhájuk, cipőjük, hogy őket jobban támogatjuk. De mi a gyereket nézzük. És annak adunk, akinek nagyon nincs.

- Nekem sincs. Nekem is jól jönne az olaj, liszt, amit osztanak.

- De hát maga tud fornettit venni tízóraira a gyereknek. Mi annak adunk, aki vacsorát sem tud adni nekik.

- Úgy, hát már az is baj, ha nem akarok kevesebbnek látszani a többi előtt, és inkább magamtól vonom el a falatot, csak a gyereknek meglegyen, amit kér?!

Lassan kifogyok az érvekből. Nézem frissen melírozott haját, lakkozott körmét, divatos csizmáját….ahogy időt, energiát nem kímélve veszekszik az egy liter olajért, két kiló lisztért…a vélt jussáért.

Nehéz. Nemcsak azokkal, akiknek nincs, azokkal is, akiknek eddig volt, és most nem találják a pótlást a megszokott életszínvonalhoz. Mert mindenkinek nehéz, egyre nehezebb. Csak nem mindegy, honnan indultunk.

187. Mi újság a kiskeretekben? 2011-04-30 13:03:37

Sokan kértek vetőmagot, több faluban is. Felásták a ház melletti részt, többen kis kerítést is készítettek, és elveteményeztek.

Nagyon örültem, mikor körbejártuk a kiskerteket. Főleg azoknak, akiknél efféle még sosem volt. Mint az asszonynál, aki megmunkált pár négyzetmétert a sosem felásott kertben, és most büszkén mutatja a kisorjázott hagymát, borsót, babot.

A másik háznál a fal tövénél alakították ki a veteményest, ez sem volt még felásva sosem, ócska nádszövetből kis kerítést is eszkábáltak köré. Itt árnyékos, a hely, a szépen elporhanyósított földben még alig látni az apró hajtásokat. De kinő majd. Naponta figyelik.

A fiatalasszony izgatottan integet, mikor az utca elején meglát. El ne menjek előttük anélkül, hogy be ne mennék. Mert meg akarja mutatni a kertet. Bemegyek. Szépen felparcellázott ágyások, a végüknél a kis zacskók faágakra tűzve jelzik, hol, mi várható. De látszik már, szépen hajtanak. Mellette egy ócska hűtőgép-karosszéria előtt fekete kutya őrjöng a láncon, most, hogy idegen van itt. Az asszonyka büszkén sandít rám, na, mit szólok? Dicsérem. Meg is érdemli.

Amióta elveteményeztek, és kint járunk, megnézzük a kiskerteket. Erősítjük, hogy így a jó, így a normális. Dicsérjük a figyelmüket, ahogy vigyáznak rá. Muszáj, megerősíteni, jelezni, milyen jó lesz majd, hogy nem kell a boltba rohanni mindenért, mert lesz itt is valami, a kertben. És már kell tervezni, mondani, hogy jövőre nagyobb részt is lehet majd bevetni. Együtt örülünk. Jó érzés.

Persze van, aki kért vetőmagot, de mégsem lett kiskert. Amikor eljövök a faluból, már jön tőle a visszahívós sms. Indulatos, ahogy szokott. Hogy már megint kimaradt. Nála nem voltunk bent, és nem kapott semmit. Századjára magyarázom el neki nyugodtan, hogy nem bírunk mi nyomozni, kinek mire van szüksége, mert túl sokan vannak, mindenki jelzi, akinek gondja van, és amikor ott járunk, kijön a ház elé, hogy találkozzunk, nem az ablakból leskelődik, és utána nehezményezi, hogy kimaradt. Mert ahonnan nem jön ki senki, és nem jön jelzés sem, annak feltehetően nincs szüksége semmire.

Nem érti, csak hajtogatja a magáét. Elterelem a szót. A vetőmagokról érdeklődöm. Arról, hogy kész e már a kiskert? Közben már rég tudom, hogy a vetőmagot eladta a szomszédnak. Nem, mondja, még nem veteményezett el. - Másnak más ki is kelt a vetemény - viszem tovább a gondolatot. - Ha jól emlékszem, megállapodtunk, hogy aki vetőmagot kap, az megmutatja majd, hol a kiskert, milyen lett a vetemény. – Úgy, szóval ez magánál így megy?! - kérdezi indulattal. - Igen – válaszolom - mi úgy adunk, segítünk, hogy elvárásaink is vannak. - Akkor nekem inkább ne is adjon!- kiáltja dühösen, majd kinyomja a telefont. Tudom, csak ideig-óráig, aztán jelentkezik majd megint.

Ő nehezen érti. Hogy ebben a kapcsolatban nemcsak az ő elvárásaik vannak, hanem a mienk is. Mi a kötelességek megértéséhez, a lehetőségek kihasználásához adunk segítséget. És egy idő után elvárjuk, hogy tegyenek valamit. Nehéz is megérteni. A pozitív diszkriminációnak törvényszerű velejárói ezek a szerepek: még nyomorultabbnak mutatni magukat, hogy többet kapjanak, vagy a „nekem is jár” alapon élni, követelőzni.

Nehéz munka ez. A türelmes, következetes segítő tevékenység, amiben nem tántoríthat el bennünket soha düh, sérelem, szidás, fenyegetés, vagy hazugság. És nem dőlhetünk be sosem a mutatott, vagy valós hálának sem.

Marad a türelmes és konok ragaszkodásunk ahhoz, amiben hiszünk, hogy fogunk még tudni egymás mellett élni, bármennyire is úgy néz ki most az országban, hogy ez lehetetlen.

188. Családgondozás 2011-05-04 21:42:35

Persze lehet azt mondani, hogy működik. Mert a szolgáltatással lefedett az ország. A falu is rendben van. Statisztikailag.

Amikor először találkoztunk, az viccesen alakult. Kíváncsi voltam rá, hisz ő keresett először - ami nem megszokott - érdeklődött, hogy csinálom, honnan van forrás, stb. a segítő munkához. Aztán véletlenül találkoztunk az egyik nyomorult háznál. Beszélgettünk.

Kérdeztem tőle: hány családod van? – Én még nem vagyok férjnél – mondta. Nem értettem. Egy családgondozótól az ember azért kérdez ilyet, mert szeretné tudni, hány családdal foglakozik. Kit érdekel, hogy férjnél van e? Aztán leesett: faluhelyen szokás így érdeklődni a gyerekek számáról, nyilván ő azt hitte, erre vagyok kíváncsi. Nevettünk.

Aztán persze sokszor kerültünk kapcsolatba, hiszen pl. a villanyóra visszakötésekhez szükséges papírok beszerzésében csak együtt dolgozhatunk. És másban is, amiben szeretnénk, és tudunk is segíteni.

A segítségre szorulók sokat panaszkodnak. Rá is, meg az önkormányzatra is. Hozzá vagyunk ehhez szokva, hisz a kétségbeesett embernek mindenki hibás, aki nem segít azonnal, és úgy, ahogy ő szeretné. Gyakran mi is. Ilyenkor tompítunk, nyugtatgatunk, segítünk, hiszen szeretnénk megfelelően mederben tartani a dolgokat. Van az országban elég szítás így is, legalább a környezetünkben ne legyen indulatos konfliktus, értelmetlen agresszió.

És persze volt, amit nem hittem el. Mert a józan észnek is ellentmondott. Mert egy önkormányzatnak, ahol egyre nagyobb problémákat jelent a nyomor, annak szociálisan érzékenynek

kellene lennie. Annak mindent el kellene követnie, hogy segítsék a családokat, mert a halmozódó problémák végül kezelhetetlenné válnak.

Sok ilyet láttam már. A végső konfliktusok, amelyek már az újságok címoldalaira is felkerülnek, azok sosem hirtelen, mindenki számára váratlanul robbannak ki. Ott hosszú ideig forrongnak az indulatok, csak nem hajlandók észrevenni azok, akik tehetnének ellene. Az örvényszerűen mélyülő konfliktusok sorozatának végén aztán mindenki meglepetten áll: mi történt? És persze könnyű megtalálni a bűnbakot. „Azokat". Pedig az egész bekövetkeztéhez többen is asszisztáltak. Az ő szerepüket, a megoldásért semmit sem tevő szakembereket persze ekkor már senki sem keresi.

Most pl. a faluban, mivel túl sok volt a telefonszámla, megvonták a lehetőségét annak, hogy a családgondozótól ügyes-bajos hivatali ügyeiket telefonon intézzék azok, akiknek erre máshol nincsen módjuk. Mert nincs telefonjuk, pénzük, mert nem értik, de csak ők kérdezhetik meg, mert a rendszer idegennek, másnak, segítőnek, ügyintézőnek, családgondozónak, stb… nem ad ki információt. Csak személyesen az ügyfélnek. Mondjuk, a MÁK, amikor rá kell kérdezni, hogy miért nem jön a családi pótlék, hol és min akadt el a dolog. Vagy a víz- vagy áramszolgáltató, hogy mennyi a tartozás. Vagy a behajtócég, a részlefizetés állásáról Vagy a kórház, a bent fekvő állapotáról, hazamenteléről. És még folytathatnánk a sort.

Így azok az emberek, akiknek a legnagyobb szüksége lenne segítségre, most azt a választ kapják: nem segíthetnek, nincs telefonlehetőség sem, az önkormányzat letiltotta a hívásokat.

„Gyönyörű" történet. Nyilván üzenete van, egy olyan önkormányzatról, akik számára csak a költségek csökkentése a lényeges, és a szociális érzékenységük nulla. Mert azok, akik meghozták, megszavazták ezt a döntést, ilyenek lehetnek. A fiatal családgondozó pedig nem harcol. Betartja a szabályokat. Mert ha sokat ugrál, lesz helyette más.

Aztán majd meglepetten áll mindenki, mikor elszabadulnak az indulatok: mi történt? És megtalálják majd gyorsan, ki a hibás. Mert az mindig hamar előkerül.

Most egy lépéssel megint közelebb kerültek ehhez.

189. Gyerekhalál 2011-05-05 22:17:55

Ez az, ami kibírhatatlan. Pláne, ha értelmetlen, érthetetlen. Hogy vethet 10 évesen valaki véget az életének?

Amikor kora reggel jött a visszahívós sms, még dühös is voltam. Hogy legalább a fél hetet várnák meg. Aztán döbbentem hallgattam a beszámolót a történtekről.

A kisfiúról. Még csak 10 éves volt. Felakasztotta magát. Otthon, kora este. Mikor észrevették, próbálták újraéleszteni, hívták a mentőt is. Valamennyire sikerült. Hajnalra azonban meghalt.

Döbbenet van bennünk. Nem értjük. De nem érti senki. Sem a szülők, sem a család többi tagja. Miért tette? Miből lett elege? Talán játszott….és nem hitte, hogy komoly baj lehet. Oka nem volt. Senki sem bántotta, senki sem sértette meg. Nem tudjuk, mire gondolhatott… Életvidám, kedves fiúcska volt, öröm volt vele együtt lenni.

Talán kicsit élénkebb volt a fantáziája, mint a többinek. Éppen ezt szerettem benne. A szeretet kölcsönös volt. A gyerekek ezt megérzik. Sosem felejtem el, mikor egy újságíró járt nálunk, és épp tőle érdeklődött mindenről, iskoláról, rajzolásról, jövőről… és megkérdezte, mi akar lenni, ha felnő..- Mi akarnék? –kérdezett vissza. Hát Nórika néni!- jelölt meg így engem, mint egy foglakozást, munkahelyet.

Szépen rajzolt. Különlegesen. A táncban is ügyes volt. És nem is tanult rosszul. Júniusban Strasbourgba jött volna velem, és pár kis társával, a kiállításunkra. Nem tudom, mi lett volna belőle. Talán több, mint amire szülei vitték. Talán ő már megértett valamit a másból, az erőfeszítésből, a lehetőségekből. De ezt már sosem fogjuk megtudni. Önkezével zárta le a történetét, talán szántszándékkal, talán véletlenül. Megtett valamit, és nem tudta, vagy nem akarta visszafordítani a dolgokat.

Most próbáljuk a temetést intézni. Ez sosem egyszerű ott, ahol mélyszegénység van. Mert a család szép temetést szeretne neki. –Vőlegényruhát szeretnék neki venni, abban temetnénk el –zokog az apja.

A bajban megszűnik az ellenségeskedés. Mindenki próbál segíteni nekik a faluban. Az önkormányzat előre kiadta a szociálist, a családnak és a közvetlen rokonoknak. Nem mintha az a 28 500 Ft sok lenne, de hát ez is valami. A temetkezési vállalkozó megelőlegezi a temetés árát, amit majd a közmunkára behívott apa letörleszthet. Sokat jelentenek ezek. Mindenki együtt-érző, próbál legalább lelki támaszt adni.

Nehéz lesz a következő pár nap. Ők, cigány szokás szerint napokig virrasztanak, búcsúztatják majd. Minket tovább őröl a szinte kibírhatatlan kérdés: miért történhetett? Mit nem vettünk észre? Hol kellett volna beavatkozni?

Aztán jön majd a temetés. Jó lenne szépen, méltón lebonyolítani. - Mindenki szeretne legalább egy koszorút vinni – panaszkodik egy asszony a faluban, magához szorítva kisfiát - de már senkinek sincs pénze. Még soká kapunk… Igen. Ehhez is pénz kell. A méltó temetéshez. Sokaknak ez sem adatik meg.

Eddig megkímélt a sors attól, hogy kis tanítványomat temessem. Most eljött ez is. Nehéz lesz elbúcsúznunk tőle. Mindannyiunknak.

Filmajánló

Apacsok

színes, magyar filmdráma, 80 perc, 2010 12
rendező: Török Ferenc
forgatókönyvíró: Kovács Krisztina, Bereményi Géza
operatőr: Garas Dániel
jelmeztervező: Benedek Mari
producer: Angelusz Iván, Bálint András
szereplő(k):
Csányi Sándor (Horváth)
Gazsó György (Apa)
Szervét Tibor (tartótiszt)
Csomós Mari (Nagymama)
Martin Márta (Házmesterné)
Schneider Zoltán (Szoboszlai)
Bálint András (Hegedűs)
Kocsó Gábor (Hadnagy)
Vajdai Vilmos (Bajomi)
Karalyos Gábor (Szilaj ló)
Balla Eszter (Kata)
Wéber Kata (Edit)
Marjai Virág (Csilla)
Adorjáni Bálint (Fürge Hód)
Alexis Latham (Mr. Caldron)
Klem Viktor (Tíz Medve)

Javított kiadás

2011. április 27.
Török Ferenc ügynökfilmje nem lesz magyar Mások élete, de így is hiányt tölthet be a hazai palettán.

Éjféli előadás

Egészen véletlenül futottam bele hónapokkal ezelőtt Török Ferenc filmjébe egy kertévé éjszakába hajló műsorsávjában, ami azonnal gyanút keltett. No, nem a nézőellenes késői időpont, hanem eleve a tény. Meg is ijedtem, hogy egyik kedvenc haza rendezőm remake-elt valami Kabos-klasszikust, azért mutogatja a csatorna. De nem, produkciós partnerként vettek részt benne (értsd: többek között ezzel tudták le a törvény támasztotta kötelezettséget, miszerint a megasztár sms-ekből befolyt lé egy részét vissza kell forgatniuk valamilyen magyar produkcióba), így került képernyőre az Apacsok, amely egy azonos című, a Radnóti színházban sikerrel játszott darab tévéfilmes változata. Ehhez képest most, májusban mozikba kerül a film, ami nem baj, csak épp fura. Bár a hazai filmgyártás jelenlegi stop-táblánál téblábolása, valamint a fentebb leírtak miatt nem mondhatom, hogy érthetetlen.

Csodás álmok jönnek

"Kishorváth" épp egy filmtervet adna le egy vonatkozó bizottság asztalára, a munka helyett kultúrából élő döntnökök kétharmados többséggel pártolják is a coccalista rendszer elviselésének igen fura módját választó nagypapáról szóló történet ötletét. Egyikük azonban összehúzott szemöldökkel támad a fiatalemberre, mondván, hallott ő már a nagypapáról és bizony egészen másképp ismeri ezt a családtörténetet.

Az unoka fejében természetesen egy romantikus hősalak él, aki néhány barátjával együtt az indián kultúra iránti rajongását fokozta életfilozófiává a diktatúra idején. Nem volt ez lázadás, még csak passzív ellenállás sem, mindössze egy, az elnyomás idején szinte természetszerűen adott reakciója az egyénnek, az élhetetlen realitástól való menekülés. Mert Horváth nem akart hős lenni, ez nem szerepelt a lehetséges alternatívák között, barátaival szinte önkéntelenül, tudattalanul fordultak maguk kis világukba, amely abból állt, hogy konkrétan apacstörzset alapítottak a magyar rónán, hétvégente kifestették az arcukat, tollakat tűztek a hajukba és hülye neveken szólították egymást. Tulajdonképpen akár nitrohígítót is szipuzhattak volna egy nejlonzacskóból, lényeg, hogy valami színes és vidám lengje őket körül, ne a szüntelen fenyegetettség Kádár-szürkéje.

Öncenzúra

A szituációról könnyű Esterházy Javított kiadására asszociálni, bár a hangsúlyok némiképp máshol helyezkednek el. Török filmjében inkább ezen az elforduláson, ezen a mátrix-építésen, amely ideig-óráig képes gyenge papírfalat húzni a csengőfrász valósága és a saját auránk közé; e mellett szinte csak hordalékként jelenik meg a besúgó-a-családban élménye; bár valahol ez adja a keretét, de mégse a magvát. Ennek ellenére ez utóbbi, kurta megjelenése dacára is legalább olyan erős, ha nem erősebb élményt nyújt. Miként lehet megélni egy ügynöki létformát? Miként élik ezt meg a hozzá közel állók? Képesek egy életen át a hallgatás feszültségét cipelni a gyomrukban? Maguk előtt is letagadják? Öncenzúra?

A huszadik század ilyen súlyos káeurópai kérdéseire lelve ránk jellemző módon a tagadás, az elhallgatás vagy épp ellenkezőleg, a hóhérért kiáltás módszerét szoktuk alkalmazni. A feldolgozás, a kibeszélés egyelőre szűk körben népszerű és a közeljövőben ez nem is fog változni. Néha beszélünk a konkrétumokról, a besúgókról és a besúgottakról, többnyire arcátlanul unalmas dokumentumfilmek, vagy most éppen egy színpadról képernyőre ültetett előadáson keresztül.

Az osztályharc fokozódik

Mert bár mozibemutató kapcsán íródik ez a cikk, az Apacsok tévéfilm. A színpadi darab lendületes, friss, Gauder-animációkkal és Zságer-zenékkel turbózott. Hasonló eszközök a film keretein belül viszont kicsit karcsúnak hatnak; a fekete-fehér archívokon tűz körül táncoló indiánok egyperceseivel tagolni a színeket csak leírva tűnhet jó ötletnek, a maskarába bújt figuráink festett western-háttére szintúgy. Színházban az ilyesmi ül, filmen max. egy poénnak elmennek, vissza-visszatérő elemekként már banálisak.

Ami miatt mégis fontos magyar film, így, szókapcsolatként, arról fentebb már volt szó. Tanulságos megismernünk Horváth karakterét, a szocialista korszakból egy valóban szürke átlagemberét, akinek soha eszébe nem jutott volna részt venni bármiféle politikai machinációkban, csak hát az osztályharc az nem Önök kérték, akármit is mutatott a tévé május 1-én. Horváth is először csak néhány kérdésére válaszolt az őt hol fenyegetően, hol atyai vállon veregetéssel kérdező tisztnek. Az ugye nem lehetett benne a pakliban, hogy nem válaszol, mint ahogy ezek után már az sem, hogy minderről még időben beszéljen barátainak. Talán mert hitte, hogy egy-két ilyen kínos találkozás után leszáll róla az ávó. Persze nem így lett és a férfi tán maga sem vette észre, mikor lett a karhatalommal való kedélyes beszélgetéseiből konkrétan jelentés.

Kinek ajánljuk?
- Az ügynökkérdés iránt fogékonyaknak.
- Aki látta a darabot.
- Aki nem látta a darabot.

Kinek nem?
- Aki szerint a tévéfilm éppúgy anakronisztikus műfaj, ahogy a Traubi szóda.
- Aki most már tényleg unja, hogy úton-útfélen Csányi Sanyiba botlik.
- Aki westernfilmet remél.

7/10

Hanula Zsolt, PORT.hu

Végre van egy rendes ügynökfilmünk

Török Ferenc kimondottan feszes és izgalmas ügynökös-indiános tévéfilmet rendezett Apacsok címen Csányi Sándor, Schneider Zoltán és Szervét Tibor főszereplésével. A kevesebb pénz több kreatívitást és bátorságot adott a rendezőnek a múlttal való szembenézéshez.

Az Apacsok sikeresen fut a Radnóti Színházban már 2009 tavasza óta Csányi Sándor, Szervét Tibor és Wéber Kata főszereplésével. A Török Ferenc rendezte darab annyira filmes gondolkodású, hogy nem is lepődtünk meg, hogy tévéfilmet forgatnak belőle. A tévéfilm műfaját nem kell lesajnálni, főleg, hogy Török eddig elég izgalmasan oldotta meg a műfajban rejlő problémákat A csodálatos vadállatokban és a Koccanásban is, és az Apacsok is jól sikerült.

A forgatáson már valamit lehetett érteni Török gondolkodásából, hogy mit is akar Stark Attila festette meseszerű világtól azon túl, hogy olcsóbb, mint berendezni a hatvanas éveket, illetve a jelent. Ebből a világból Garas Dániel hozta ki, ami csak benne van: izgalmas, játékos, de mégis feszült világot teremtett (Garasról méltatlanul kevés szó esik). A cél tehát: elemelni a reáliáktól az ügynöksztorit, hogy még nagyobbat üssön az árulás.

Az Apacsokban fiatal rendező filmet forgatna nagyapja vadnyugati romantikát idéző, a szocializmusban játszódó indiános történetéből, amikor kiderül, hogy ezt a történetet máshogy, más hangsúlyokkal is el lehet mesélni. A magyar társadalom rendszerváltás utáni nagy szembenézése még nem következett el, a film kísérletet tesz erre. Az indiánok a hatvanas években vonultak ki a társadalomból, de az állam ebben állam elleni izgatást és veszélyes szerveződést látott, így hát lépett. Az ártatlan játékból A törzs kicsit naiv és talán bugyuta varázslóját (Csányi Sándor) beszervezték, aki elárulta legjobb barátját, a törzsfőnököt (Schneider Zoltán).

Csányi és Schneider játssza a nagyapa és az unoka történeteit: az árulástörténetet így a jelenben kell feldolgoznia az unokáknak. A színdarab más kettős szerepeit megszüntette Török, ami Szervét Tibornak nagyon jót tett, ő a színpadon kevésbé ügyesen oldotta meg az apát, viszont bőrkabátos tartótisztként rohadt szemét és érzelemmentes.

Török a saját színházi rendezését rövidítette le közel harminc perccel, így a tévéfilmre pár dolog kimaradt, de a feszesség kifejezetten jót tesz neki, még ha teljesen igaz rá, hogy míg a színdarab filmes gondolkodásra utalt, a tévéfilm színházasra. De ez nem baj, sőt miközben elemeli a történetet, még erősebb hangsúlyt ad a hatvanas évek árulásának.

Bereményi Géza a maga kedvesen szerény stílusában csak annyit mondott a film utáni beszélgetésen, hogy ő volt a hús, Kovács Kriszta meg a csontváz a forgatókönyvírás során. Ha már Kovács kutatásait és alapszövegét dolgozták át nagyon sok dialógusra épülő színdarabbá. Egyébként Bereményi szerint háromszor több dialógus van a filmben, mint szükséges, de ez a tévéjáték sajátja is, teszi hozzá Török. Sőt kifejezetten jó koncepció, hogy ennyire a közelikre és dialógusokra építenek.

"Az indián hasonlatos a filmkészítéshez, nyáron összejövünk és játszunk" - mondja Török Feri, aki hivatkozik is egy filmbeli jelenetre, amelyben felmerül, mi a baj az államnak az indiánnal: "A politikának mi baja a filmmel? Hogy nem ők játsszák". A most utómunkán lévő nagyjátékfilmjének, az Isztambulnak a sorsát például még egyáltalán nem látja a rendező, ahogy az Apacsoknak is bonyolultabb az útja.

Valuska László

index

Instant dohány

(Snabba Cash)

színes, feliratos, svéd thriller, 124 perc, 2010 16
rendező: Daniel Espinosa
forgatókönyvíró: Maria Karlsson, Jens Lapidus
zeneszerző: Jon Ekstrand
operatőr: Aril Wretblad
szereplő(k):
Joel Kinnaman (Johan 'JW' Westlund)
Matias Padin (Jorge)
Dragomir Mrsic (Mrado)
Lisa Henni (Sophie)
Mahmut Suvakci (Abdulkarim)
Jones Danko (Fahdi)
Lea Stojanov (Lovisa)
Dejan Cukic (Radovan)

A fiú, aki át akarta verni a teljes svéd alvilágot

2011. május 4.
Nos, a részben méltán híressé vált Millenium-trilógia egy újabb csapot nyitott ki az eddig is szépen csordogáló svéd film "medencéjén": Az Instant dohány szintén irodalmi (OK, ponyva-) alapokon nyugvó, hosszúkás, olykor igen kemény, máskor pedig igen furcsa mellékutakon kalandozó krimi-szerűség. Hollywoodi remake hamarosan.

Az alapanyag

Az Instant dohány című film a Svédországban nagy sikert aratott hasonló című könyv alapján született, melynek írója, Jens Lapidus, egy igazi playboy. Szemtelenül fiatal, gazdag és sikeres, az itt tárgyalandó film alapanyagául szolgáló könyv első megjelenése után egy évvel az egyik legnagyobb svéd divatmagazin a legjobban öltözött svéd férfinak választotta. Lapidus ráadásul már írói debütációja előtt is volt valaki, méghozzá a svéd bűnözői körökben legfelkapottabb védőügyvédként szerzet magának komoly hírnevet. 32 éves korára kisujjában volt az alvilág összes titka, és volt annyira "tökös", hogy ezt ki is írta magából, persze nyilván "a könyvben olvasható eseményeknek, helyszíneknek és személyeknek a valósággal való egyezése pusztán a véletlennek köszönhető". Bizonyíték erre, hogy Lapidus a mai napig él, boldog családban szintén ügyvéd feleségével és gyermekükkel, Stockholm belvárosában. Ennek ellenére, könyvének legnagyobb erénye a hitelesség, mind a különféle nemzetiségű maffiózók nyelvhasználatát, mind életkörülményeiket, mind egyéb szokásaikat illetően. A cselekmény bonyolítását illetően már meglátszik a jogászi előélet, hiszen gyakran időzik el részleteken, túl sok szálat akar párhuzamosan vezetni, így azonban a cselekmény kuszává, zavarossá válik, a figurák motivációi olykor elsikkadnak, az egész regény már ránézésre is terjengős. Ennek ellenére, már megjelenése évében elment belőle vagy 400 ezer példány, csak Svédországban. (Nyilván szeretnek olvasni a svédek a hosszú, téli estéken...)

A fő karakterek

Három tökéletesen különböző, ám nagyjából azonos rangú figura története az Instant dohány. Talán csak JW (Joel Kinnaman) emelkedik ki közülük egy picit. Az igazi szőke, magas, jó kiállású legény tipikus svéd, már külsejét illetően. Belülről valamiféle torz Julien Sorel: valahonnan északról származik, valószínűleg rossz körülmények közepette telhettek gyermekévei. Most a legmenőbb stockholmi gazdasági egyetemre jár és minden vágya, hogy gazdag legyen és bekerüljön a felső tízezerbe. Ennek érdekében szó szerint bármire hajlandó. Menő családokból származó egyetemi társai már befogadták, azonban előlük titkolja, hogy közben arab és más

bevándorlókkal üzletel, valamint taxizik az éjszakában. Innen, az alvilágból kapja az esélyt a "nagy lére" (erre utal a film, ill. regény címe), ami természetesen igen "guzmis". Kokaincsempészet, illetve pénzmosás, borítékolható végkifejlettel. A másik fő figura Jorge (Matias Padin), a chilei bevándorló, tipikus drogdíler-fejű fazon, tetkókkal, kapucnival és az összes "kellékkel". Éppen börtönből szökik, nyomában a rendőrséggel és a szerb maffiával, akikkel függőben maradt elszámolnivalója van. A harmadik arc Mrado (Dragomir Mrsic), a szerbek "problémamegoldó embere". Igazi, kőkemény és kíméletlen maffiózó, akinek azonban a valóságban baromi elege van az igen veszélyes életmódjából és legszívesebben kiszállna, és kislányával élné a polgárok szürke és boldog hétköznapjait.

Túlsűrítve

A közepesen terjedelmes regényt (kb. 480 oldal) a fiatal svéd filmesek generációját eddig főleg ifjúsági (szex, drogok és etnikai, vallási másság) témájú drámákkal képviselő Daniel Espinoza próbálta nézhető méretű filmbe sűríteni, közepes sikerrel. Nyilván a részletekben tobzódó, ágas-bogas cselekményű alapanyag ennek az egyik oka, a másik azonban a rendező (illetve a forgatókönyvíró) sara. Húzni tudni kell, vagy másképpen szólva, irodalmi adaptációkat készíteni egy külön szakma. Espinoza szépen elbirkózgat Lapidus krimijével, azonban sokszor a regény győz – a film sokszor akkor lassul be, amikor fel kéne pörögnie, és akkor pörög, amikor fújni kéne egyet. Persze, néha van, ami stimmel... A finálé otromba didaxisát már elfelejtettem, annyira feldühített. A szerb és az arab maffia miliőjének, jellegzetes rituáléinak, fazonjainak megjelenítése viszont filmen is igen jól sikerült, mint ahogy szépen mutat a svéd felső tízezer pökhendi nagyzolása is. Jók és főleg, hitelesek a párbeszédek is, én legalábbis elhiszem, hogy így, ilyen szavakkal beszélnek a Svédországban rosszalkodó arab, latin, szerb és más nációjú maffiózók. A film eme rétege színészileg is rendben van, beleértve Jorge és Mrado karakterét is. Aki viszont kilóg, az JW, a svéd fiú. Az egy dolog, hogy Kinnaman túl nyálas egy maffiával kokettáló pubinak, ezt egy jó színésznek azért el kell tudnia hitetni, de JW-vel ebben a történetben azért olyat fordul a világ, hogy ahhoz annál lényegesen több kell, mint amit ez a srác mutatni tud. Viszont akadnak a filmben tényleg jól megcsinált, feszült pillanatok is, expresszív, szinte vibráló közelképekkel, így az összkép vegyes. So-so, ahogy a művelt svéd mondaná…

Kinek ajánljuk?
- Akiknek bejött Stieg Larsson Millenium-trilógiája.
- Akiknek van valami kötődése Svédországhoz.
- Akinek bejönnek a magas, áttetszően tiszta tekintetű svéd pasik/csajok.

Kinek nem?
- Akik behalnak, ha egy krimi lassú.
- Akiknek kizárólag az a maffiózó, aki lenyalt séróval és halszálkás öltönyben, dobtáras géppisztollyal szerez érvényt igényeinek.
- Aki megvárná az amerikai remake-t, várhatóan Zac Efronnal a főszerepben.

6/10

(efes), PORT.hu

Egyszer fent, egyszer lent

(Above the Street below the Water/Over gaden under vandet)

–

színes, feliratos, dán filmdráma, 100 perc, 2009 16
rendező: Charlotte Sieling
forgatókönyvíró: Charlotte Sieling, Yaba Holst
zeneszerző: Thomas Haas-Christensen
operatőr: Jorgen Johansson
szereplő(k):
Sidse Babett Knudsen (Anne)
Nicolas Bro (Ask)
Mohammed Al-Bakier (Fadi)
Anders W. Berthelsen (Bjorn)
Emil Poulsen (Anton)

Valami bűzlik Dániában

2011. április 27.
A szabadságáról és toleranciájáról híres dán társadalomban a házasság szentsége sincs túl mélyen kőbe vésve. E filmben is három darab házasság borul fel éppen, illetve inkább újraszerveződik, egy új leosztásban. Hogy aztán ez mennyivel lesz életképesebb, mint az előző volt, azt csak sejthetjük. E filmből csak annyit tudhatunk meg, hogy a végén csak azok érzik magukat igazán jól, akik végig a vigaszágon voltak…

Anne és Ask

Anne színésznő, finoman szólva, már túl van menyasszonykorán. Éppen premierre készül, Oféliát játssza egy Hamlet-előadásban, azonban úgy tűnik, vagy a jelmezét szabták szűkre, vagy rajta van több felesleg, mint kéne. Emellett, éppen aznap tudja meg, hogy férje, a fotós Ask különválna tőle. Nem, nem, nincs senkije, csak elfáradt. Lányuk, Irina, bejelenti, hogy gyermeket vár az arab származású Faditól. A családban egyedül a 8 év körüli Anton áll a helyzet magaslatán…

Bente és Björn

Ők már külön élnek, Björn a város közepén horgonyzó lakóhajóján sörözgetve, néha fia, Gustav által meglátogatva, néha pedig eltulajdonítva kislányát egy kis filmnézésre. Szabados életvitele azonban egyaránt szemet szúr a kikötőmesternek és Charlotte-nak, a csinos pszichológusnak, akinek rendelője éppen Björn ladikjára néz. Bente, Björn hajdani felesége meg van arról győződve, hogy volt férje konkrét veszélyt jelent közös gyermekeikre, ez azonban nem gátolja abban, hogy összeszűrje a levet az előző pár "szünetre vágyó" felével, Askkal.

Charlotte és Carl

Carl színházi producer, éppen ma állítja színpadra Shakespeare Hamletjét, melyben Oféliát a fent megismert Anne alakítaná, ha beleférne színpadi jelmezébe. Carl cinikus, gátlástalan pasas amúgy, ott és azzal csalja szép és egzotikus feleségét, ahol és akivel tudja. És tudja, tekintve, hogy színház szerte kevés nő képes ellenállni egy nagyhatalmú producer vágyainak… Charlotte, a pszichológus azonban nem hülye, tud mindenről. Dühét és csalódottságát kajakozásban, illetve a rendelőjével szemben horgonyzó, enyhén piás Björnön tölti ki.

Családi körök

Charlotte Sieling 2009-ben készült filmje átfogó keresztmetszetét nyújtja a dán társadalomnak, a gazdag üzletembertől a művészvilágon keresztül egészen a munkanélküliekig és bevándorlókig. Minden réteg

természetesen nem szerepelhet egy filmben, jelzésszerűen azonban mégis mindenki jelen van. E film alapján részben idillikus a kép, hiszen tökéletesen működik a dán demokrácia, akadálymentes az átjárás a különböző "kasztok" között. Az Egyszer fent, egyszer lent árulkodó című mozi azonban valóban kritikus szemmel elsősorban a társadalom legkisebb egységének, a családnak életképességét vizsgálja ebben a szinte végletesen szabad és szabados országban. Szerencsére azonban egyszer sem bújik elő a függöny mögül a pszichológus, hogy okosan és tanárian kiértékelje a látottakat, Sieling a nézőkre bízza az ítéletet, példákat hoz bőven, jót, elítélendőt és meglepőt egyaránt.

Nézni vagy nem nézni

Egyértelműen nézni, hiszen elhidegülő kapcsolatokból, kifáradt barátságokból, szerelmekből nálunk sincs hiány, s annak, aki hasonló cipőben jár, talán pillanatnyi gyógyírt jelenthet, ha a filmvásznon hasonló problémákkal küzdő emberek példáit nézheti. Erőt meríthet, tanulságot vonhat, és újra végiggondolhatja azt, amin keresztülment. Azonban harmonikus párkapcsolatban, vagy éppen magányban élők is örömmel vehetik az e film által állított akadályokat, hiszen sallangoktól mentesen, jól megírt történet ez, száraz skandináv céltudatossággal, lényeglátással, lendülettel és csipetnyi humorral elmesélve. Ergo, ez egy szórakoztató film, mégha viszonylag visszafogottan is röhögjük magunkat halálra rajta. A dán filmek ismeretesen nem éppen a bűbájról, bőbeszédű elkenésről szólnak, ez a film sem ilyen. Egyenes, korrekt, igazságos és őszinte. A dán színészek az ilyen erősen lelkizős, elfojtott indulatokkal operáló, pszichologizáló játékban mindig otthon voltak, itt is kivétel nélkül nagyon jók, de azért kiemelném a két fő alakot alakító Sidse Babett Knudsent (Anne) és Nicolas Brot (Aks). Tehát, az Egyszer fent, egyszer lent témájából adódóan egyértelműen felnőtteknek való film, mely elsősorban a lelkizős alkatú, emberközeli történeteket kedvelő nézőknek adhat igen okos és tartalmas másfél órát.

Kinek ajánljuk?
- Akik rendszeres nézői voltak a Magyar Televízió hajdani sikerműsorának, a Családi körnek.
- Akiket tényleg érdekel, mi van a másikkal.
- Akiket nem riasztanak az olykor kiabálós, veszekedős filmek.

Kinek nem?
- Könnyed piff-puffra vágyóknak.
- A legújabb hollywoodi 3D gigalátványosság helyett.
- Akik a dolgokat szeretik úgy elintézni, hogy: "Mit kell ezen annyit vacakolni!?".

7/10

(efes), PORT.hu

Chloe – A kísértés iskolája - *Chloe*

Színes, feliratos, amerikai-kanadai-francia thriller
2009 (96 perc)
Rendező: Atom Egoyan
Szereplők: Amanda Seyfried (Chloe)
Julianne Moore (Catherine Stewart)
Liam Neeson (David Stewart)
Max Thieriot (Michael Stewart)
Meghan Heffern (Miranda)

A kísértés iskolája

Tökéletes mesét ad át Atom Egoyan nézőinek, melybe sikerült belegyúrni a legtöbb párkapcsolati problémát, no meg pár félelmetesen erős színészi teljesítményt.

Ravaszságból, furmányból és atmoszférateremtésből Atom Egoyan legutóbbi filmje, Az igazság fogságában jelesre vizsgázott, bár a történet maga esett szét. A Chloe most e téren is kijavította az elégséges osztályzatot, így summa cum laude végzett a záróvizsgán.

Mire gondolunk, ha tudjuk, hogy 1, van egy ötven év körüli, sármos, hiú egyetemi tanár és 2, a nőgyógyász felesége, aki nem találja a hangot huszonéves gyerekével, és a házasságában is csak szenved? Mondjuk arra, hogy a férj félrelép, pláne, ha tudjuk, hogy a születésnapjára nem ér haza időben, mert lekéste a gépet, aztán másnap egy alig rejtélyes sms-ben köszöni meg neki közös fotóval egy nő az előző estét? Catherine (Julianne Moore) is így van ezzel, ezért amikor véletlenül megismerkedik egy prostituálttal, Chloéval (Amanda Seyfried), megkéri, ismerkedjen össze a férjével, hogy hogy áll a férfi a flört-lehetőséghez. A gond csak az, hogy a tálányos és gyönyörű Chloe nem áll meg az első lépésnél, s az egyre elfajuló történet örvénye elkezdi magával húzni Catherine-t is.

A Chloe legfőbb erénye tán az, hogy tökéletes szerkezetéből adódóan sosem tudjuk, merre fordul a történet iránya. Ennek megfelelően a fő karakter Chloe megítélése is folyamatosan változik, néha jószívű tündérnek tűnik, néha gépies és teljesen ösztönös lénynek – Amanda Seyfried játékára nincs jobb szó, mint bámulatos, amit csak ismételni lehet, ha a külsejét akarnánk leírni óriási szemével, durván érzéki szájával, tökéletes alakjával.
Julianne Moore is nagyot alakít, a kétségei és felháborodása ellenére az egész történettől menekülni nem tudó, jelentőségét és karakterét kétségbeesetten kereső negyvenes asszony képe zavarba ejtően tisztán van megformálva, mint ahogy Liam Neeson nárcisztikus, feleségével és családjával zöld ágra vergődni nem képes, kapuzárási pánikot átélő alakítása is remek. A Chloe nagyon sokat tud a válságban lévő kapcsolatokról, az elhallgatott problémákról, a napi rutin vonszolta, de amúgy egyre üresedő családi életről, a hazugságok és rejtélyek hálójáról, végső soron egymás mellett élő idegenekről. A világ szövevényét nem sokan tudják úgy reprodukálni, mint az örmény születésű, kanadai rendező.

De akit ez a vonulat annyira nem izgat, csak egy hatásos drámát szeretne látni sok csavarral, az is teljesen elégedett lesz. A feszültséget az erotikus jelenetek csigázzák tovább, melyeknek Egoyan nagymestere. A Chloe közel van a tökéleteshez, képes sokakat megszólítani, és, ezt kijelenthetem, meglepni.

A HR manager

The Human Resources Manager
francia - izraeli - német
dráma, 103 perc (2010)
Rendező: Eran Riklis
Főszereplők:
Mark Ivanir (A HR manager),
Reymond Amsalem (Az elvált),
Gila Almagor (Az özvegy).

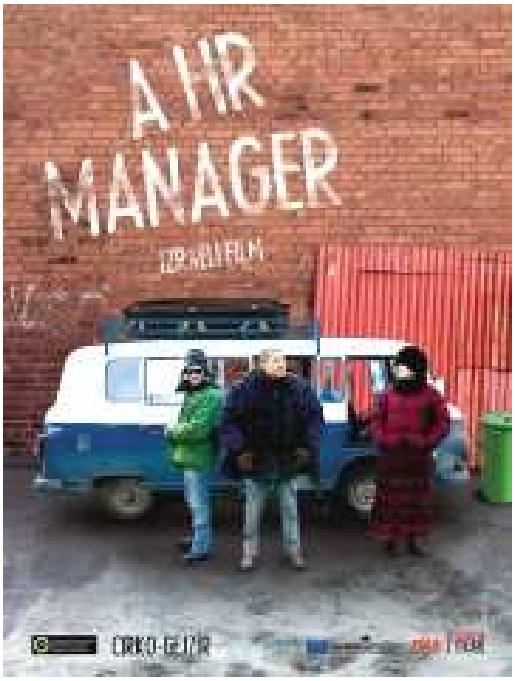

Tragikomikus film Izrael legnagyobb pékségének alkalmazottjáról, aki útra kel, hogy megmentse a hírnevét.
A Citromfa, a Három anya és A szíriai menyasszony rendezője, Eran Riklis 2010. augusztusában a Locarnói Filmfesztiválon mutatta be A HR manager című drámáját. Az alkotás a fesztiválon közönségdíjas lett. Később a film az Izraeli Academy Awards-on elnyerte a legjobb rendezőnek, a legjobb filmnek és a legjobb forgatókönyvnek járó díjat.

A történet Abraham B. Jehoshua regénye alapján készült.
A helyszín Jeruzsálem. A város legnagyobb pékségének HR menedzsere (Mark Ivanir) élete nem egészen úgy alakul, ahogy szeretné – magánéleti és szakmai problémák sorozatával néz szembe. Felesége és lánya tőle messze él, ráadásul gyűlöli a munkáját.

Egy nap egy nála dolgozó nő, egy külföldi munkásnő egy öngyilkos merényletben életét veszti, ami már önmagában is tragédia, ám a pékséget a történtek lereagálása miatt közönnyel vádolják meg. Nincs mit tenni, menteni kell a hírnevet: a hr-es ezért felkerekedik, s egészen egy romániai kisvárosba megy, hogy megpróbálja valahogy kiengesztelni az embereket és a nő családját, lerója kegyeletét ezzel próbálva visszaszerezni a cég egykori nevét, tiszteletét és megbecsülését.

A jeruzsálemi péküzem személyzeti főnökét – a címbéli *HR manager*t – megtámadja a sajtó. Mint kiderül, egyik alkalmazottjuk egy utcai öngyilkos merénylet áldozataként napok óta azonosításra vár a hullaházban, zsebében a cég csekkjével. Egy újságíró kiszimatolta, hogy senkinek nem tűnt fel hiánya.

A nagyobb botrányt megelőzendő, a cég főnökasszonya nyilvánosan ígéretet tesz a helyzet rendezésére, és az ügyet kiszignálja az illetékes munkatársra azzal, hogy intézkedjen legjobb tudása szerint és a cég költségére.

A film eredeti (bár hasonlóan lapos) címe: „a felelős megbízott missziója” éppen erre utal. Az elhunytról ugyanis kiderül, hogy kelet-európai bevándorló volt. Ezzel a feladat egy csapásra heroikussá válik: a koporsóban vissza kell szállítani hazájába. Hogy ez az ország talán Románia, azt csak néhány ismerősnek tűnő tájkép sugallja. (Bár a temetőben a fejfák cirill betűs szövege alapján még ez sem biztos…) Így indul tehát az abszurdba hajló road movie – szörnyen lehangoló, szürke és lepusztult tájakon át, szomorú és leépült karakterekkel, vicces jelenetekkel és kiszámítható poénokkal.

Főszereplőnk – akinek még neve sincs – egyik szerencsétlen helyzetből a másikba botlik, de dicséretére legyen mondva: mindig lelkiismeretére hallgatva cselekszik. Önzetlenül igyekszik végrehajtani a lehetetlennek tűnő feladatot akkor is, ha lelke másik fele rohanna haza, romokban heverő saját családi életéhez, hogy ezúttal betartsa kislányának tett ígéretét. (Elárulom, nem sikerül neki.)

A történetet dramaturgiai és olykor logikai bakugrások teszik kissé zavarossá, néhány poén nagyon nyilvánvaló, néhány pedig adódott volna, de kimaradt.

A film készítői a „békés", megszokott izraeli környezethez képest valami nagyon egzotikus és

különleges helyszínt kerestek kontrasztként. Számunkra itt, Európában valójában a jeruzsálemi utcaképek jelentik a különlegeset – a lehangoló, depressziós táj, a szétrohadt gyártelep sokkal megszokottabb látvány, bár ebben a töménységben kicsit csalóka és klisészerű, sőt bántó a gondolat, hogy Kelet-Európa egyet jelent az enyészettel és az elmaradottsággal.

Emlékezetessé viszont a színészek játéka teszi a mozit. A főszereplő személyzetis (*Mark Ivanir* alakítja, igen meggyőzően), aki a szívére hallgat, noha nem is ismerte az áldozatot, s az is megbocsátható lett volna, ha az első adandó alkalommal eltemetteti a hányatott sorsú koporsót, az elvadult kamaszfiú, aki megszelídül, sőt meg is szépül az út során vagy a vicces izraeli konzulasszony. Plasztikus aláfestést nyújt a zene is.

Aki szereti a nemes érzelmeket, az abszurd humort – és a road movie-kat –, jól fog mulatni a 2010-es torontói fesztiválon bemutatott filmen.

Feltámadás

A kérdőíves kora este csöngetett be csütörtökön, szokatlan egy időpont, de hát az asszony semmin nem csodálkozott, őt aztán mindig, mindennel megtalálták. Annyi mindent akartak már rátukmálni, és többnyire be is adta a derekát.

Ezt a fiatalembert is beengedte, holott tudta: a lánya a fejét venné ilyesmiért. A lelkére kötötte, hogy soha senkit be ne eresszen. De a lánya messze volt, s ha még gyakrabban jött volna… De így… „Azt eresztek be, akit jól esik" – gondolta az asszony, főképp így a hosszúra nyúló hétvége előtt, amikor mindenki elutazik vagy a családjával van, itt meg senki rá nem nyitja az ajtót.

Az utcán is mindig megállt, ha megszólították, aminek többnyire az lett a vége, hogy kezébe nyomtak egy csekket, vagy ott helyben pénzt kértek, és akkor egy kis aprót előkotort az erszényéből. Volt, hogy a nevét, telefonszámát, lakcímét kérdezték, vagy azt az elektromos címet, ami neki nincs. De jó volt helyette mindig a hagyományos lakcím is, addig nincs gond, gondolta az asszony, amíg ez elég, és nem kötelezik az embert az elektromosra. A minap a bolt előtt osztogattak valami csokitojásokat, nem a kindert, azt ismerte, de ezt is szét lehetett nyitni, és volt benne valami jókívánság. Neki az jutott, hogy sokáig fog élni. Megborzongott, ahogy elolvasta. Pedig csak egy cetli volt. Ahogy ment volna tovább, a nyuszifüles-ponponos lányka még elkérte gyorsan a címét, s ő engedelmesen be is diktálta.

Az ajtóban álló fiatalember sem látszott ellenszenvesnek, inkább ártatlan báránynak, a haja kicsit hosszabb volt ugyan a kelleténél, de nem az a huligánfajta, méregette az asszony, végül betessékelte a konyhába. Ott egy mozdulattal áttörölte az asztalt, leültek ketten, és fölébe hajoltak a kötegnyi papírnak. Rengeteg kérdés volt. Az asszony úgy sejtette, ezzel reggelig sem fognak végezni. Hozta a szemüvegét, és azt tudakolta, mégis honnan jött a kérdezőbiztos, miféle hivataltól? Esetleg a csokitojásosok? Vagy mi végre ez a sok minden, amit tudni akarnak? A fiatalember megnyugtatta, hogy semmiféle hivatal nincs a háttérben, a csokitojásosokat nem ismeri, még csak eladni sem akar semmit, ez csak statisztika, felmérés, ő is már túl lenne rajta szívesen, de hát ezért küldték… És kért még egy pohár vizet. Az asszony megszánta. Olyan nyúzott volt szegény gyerek, hogy étellel is megkínálta, de azt nem fogadta el.

Volt ott mindenféle kérdés, épp csak az életét nem kellett elmesélni. Mennyi a gáz- meg a villanyszámla, vesz-e ásványvizet vagy csapvizet iszik-e, van-e autója vagy tömegközlekedik, hányan vannak a családban, kik a szomszédai, tart-e állatokat, olvas-e, jár-e moziba… Az asszony az első pár oldalnál sokat kuncogott, aztán egyre fáradtabb lett, sokat kellett gondolkodnia, nem tudta mindenre rávágni a választ, meg aztán hiába mondogatta a kérdezőbiztos, hogy név nélkül persze, név nélkül megy ez, de restellt azért sokmindent még a fiatalember előtt is. Nem beszél ő ilyesmikről senkivel. Mindazonáltal a kérdezőbiztos igen jámborul várakozott, segített neki mindenben, együtt beszélték át, amiben az asszony bizonytalan volt. Aztán el is értek az utolsó kérdéshez, de itt csaknem kiesett a toll az asszony kezéből. „Hisz-e a feltámadásban?" – Akkor maga az egyik párttól jött – nézett föl a fiatalemberre, aki döbbenten hárította a feltételezést: szó sincs róla, hiszen már mondta, hogy csak statisztika…

Az asszony zavartan bámulta a papírlapot, a fiatalember közben udvariasan feszengett, valami vacsorára volt hivatalos, egyre gyakrabban tekintgetett az órára… „Mi lenne, ha itthagyná? – kérdezte az asszony – és visszajönne majd érte holnap… vagy valamikor?” Addig kitalálja, mit válaszoljon. A fiatalember először a fejét rázta, az lehetetlen, de aztán eltöprengett és végül kötélnek állt. Udvariasan elbúcsúzott, az asszonynak még a szíve is összeszorult egy kicsit, ahogy elment, aztán leroskadt a székre, és a gondolatok egymást űzték a fejében.

Amikor az ura meghalt, és végigcsinálta azt a sok szörnyű cécót, aztán végre a végére ért, minden pillanatban várta, hogy majd betoppan a férje, és elmeséli neki, micsoda bolond hetek voltak, és majd együtt sírnak meg nevetnek rajta, végül csak legyintgetnek. Aztán valahogy megszokta, hogy egyedül nézi a kedvenc műsorukat… Az is érthetetlen volt, amikor gyerekkorában a legjobb barátnője családját kibombázták, és nem volt kihez átmenni délutánonként almáspitét enni, mert a harmadik emelet helyén egy akkora lyuk tátongott, hogy a másik házat egy daruval bele lehetett volna emelni oda. Utána tanult meg saját maga almáspitét sütni. Aztán eszébe jutott a kutyájuk, a Kolbász, amelyik folyton átkódorgott a szomszéd vadász telkére és… Hát a vadász sincs már azóta, az igaz.

Éjjel nem tudott aludni, csak hánykolódott. A kérdőív járt az eszében, meg a fiatalember – mégsem hagyhatja cserben. Már a hajnal határán voltak, odakint kakas kukorékolt. Az asszony feltápászkodott, felkattintotta a kislámpát, odacsoszogott az asztalra készített kérdőívhez, és girbegurba betűivel beírta az utolsó kérdéshez: „Igen”. Aztán megnyugodva odakészítette a papirosköteget a vitrinpolcra, ha visszajön érte a kérdezőbiztos, odaadhassa neki. Hadd legyen egy jó napja szegény gyereknek. De a fiatalember nem jelentkezett többé.

Laik Eszter

Buda Ferenc: Farkasok

„Homo homini lupus“

Mióta világ a világ,
főbe a fejsze belevág,
ember embernek farkasa,
öröktől ádáz ordasa.

Ordasok bár a farkasok,
hozzánk képest irgalmasok,
egymáshoz jók, hűségesek,
okosak, illedelmesek,
nem ölnek, csak ha éhesek.

Persze megesik, szentigaz:
köztük is gonoszra akadsz,
hisz néha – gondolj csak bele! –
farkas farkasnak embere.

Radnóti Miklós: Majális

A hangraforgó zeng a fű között,
s hördül, liheg, akár egy üldözött,
de üldözők helyet a lányok
kerítik, mint tüzes virágok.

Egy lányka térdrehull, lemezt cserél,
a háta barna, lába meg fehér,
a rossz zenén kis lelke fellebeg,
s oly szürke, mint ott fönt a fellegek.

Fiúk guggolnak és parázslanak,
az ajkukon ügyetlen szép szavak,
duzzasztja testük sok kicsiny siker
s nyugodtan ölnek, majd ha ölni kell.

Lehetnének talán még emberek,
hisz megvan bennük is, csak szendereg
az emberséghez méltó értelem.
Mondjátok hát, hogy nem reménytelen.